

3. Yaroshenko T. (1998). Knyzhkova kolektsiia Marty Bohachevskoi-Khomiak u Kyievi. *Bibliotechnyi visnyk*, 4, p. 56.
4. Kazakova N. V. (2004). Knyzhkova kolektsiia Oleha Zuievskoho. *Osobysti knyzhkovi kolektsii ta osobovi fondy diiachiv ukrainskoi diaspori v bibliotekakh ta arkhivakh Ukrainy*, pp. 98—107.
5. Bekisheva O. I. (2004). Poiednannia nepoiednuvanoho — ekzotyky ta ukrainskosti — u literaturnykh tvorakh z kolektsii Viry Vovk. *Osobysti knyzhkovi kolektsii ta osobovi fondy diiachiv ukrainskoi diaspori v bibliotekakh ta arkhivakh Ukrainy*, pp. 90—97.
6. Borysova T. O. (2013). Knyzhkova kolektsiia S. I. Bilokonia otrymuie novu "propysku". *Kultura i zhyttia*, 28, p.12.
7. Sydorчук T. M. (2015). Arkhivnyi fond Yakyma Yaremy: dzherelne znachennia materialiv. *Yakym Yarema — vchenyi i voin*, pp. 136—144.
8. *Kataloh biblioteki Yaroslava Holovacha*. (2001). Kyiv: KM "Academia".
9. Moroziuk Y. (2007). Biblioteka Tetiany ta Omeliana Antonovychiv: interviu z dyr. Nauk. b-ky NaUKMA Tetianoiu Yaroshenko. *Mohylianski visnyk*, 15, pp. 1—2.
10. Patrusheva T. O. (2008). "Zhnyva skorboty": vystavka z kolektsii Dzheimsa Meisa v Naukovii bibliotetsi Natsionalnoho universytetu "Kyievo-Mohylianska akademiia". *Bibliotechnyi forum Ukrainy*, 4, pp. 44—45.
11. *Memorialna biblioteka Dzheimsa Meisa v NaUKMA*. (2019). Natsionalnyi universytet "Kyievo-Mohylianska akademiia".
12. Kizchenko I. O. (2010). Oseredok naukovo spadku Omeliana Pritsaka u Mohyliantsi. *Lvivska natsionalna naukova biblioteka Ukrainy im. V. Stefanyka: istoriia i suchasnist*, pp. 189—191. Lviv. nats. nauk. b-ka Ukrainy im. V. Stefanyka.
13. Sydorчук T. M. (2011). Do pytannia zberezhenia dokumentiv faksymilnoho zviazku v arkhivnykh fondakh (na materialakh osobystoho arkhivu akademika Omeliana Pritsaka). *Doslidzhennia, restavratsiia ta preventyvnna konservatsiia muzeinykh pamiatok. Suchasnyi stan. Perspektyvy rozvytku*, pp. 367—369. Kyiv: ADEF-Ukraina.
14. Sydorчук, T. M. (2012). Naukovi vzaiemny Omeliana Pritsaka z vchenymy Turechchyn (za materialamy osobovoho arkhivu O. Pritsaka v Natsionalnomu universyteti "Kyievo-Mohylianska akademiia"). *In XVI Skhodoznachchi chytannia A. Krymskoho*, pp. 63—65.
15. Sydorчук T. (2012). Arkhiv Omeliana Yosypovycha Pritsaka. *Bibliotechnyi visnyk*, 6, p. 32.
16. Sydorчук T. M. (2013). Vzaiemny Omeliana Pritsaka ta Yaroslava Dashkevycha na tli epokhy: (na materialakh arkhivu O. Pritsaka v Natsionalnomu universyteti "Kyievo-Mohylianska akademiia"). *Ukrainske dzhereloznavstvo ta spetsialni istorichni dystsypliny na porozh XXI st.*, pp. 106—115.
17. Sydorчук T. M. (2013). Materialy Ahatanhela Krymskoho v arkhivi Omeliana Pritsaka. *Ukrainskyi arkhivohrafichnyi shchorichnyk: nova seriia*, 18, pp. 101—116.
18. Kizchenko I. O. (2013). Pryvatna knyzhkova kolektsiia Omeliana Pritsaka v NaUKMA. Korotkyi ohliad fondu, umovy ta perspektyvy zberihannia. *Starodruky i ridkisi vydannia v universytetskii bibliotetsi*, pp. 145—149.
19. Sydorчук T. M. (2014). Memorialnyi kabinet-biblioteka Omeliana Pritsaka. *Pamiatky Ukrainy*, 11, pp. 68—75.
20. Sydorчук T. M. (2016). Kolektsiia Omeliana Pritsaka v Natsionalnomu universyteti "Kyievo-Mohylianska akademiia" yak intelektualna baza rozvytku universytetskoho ta akademichnoho skhodoznavstva. *Suchasni tendentsii skhodoznavstva*, pp. 91—96.
21. Bilokin S. I. (1998). Balabushevych Tetiana Arkadiivna. *Vcheni Instytutu istorii Ukrainy: biobibliohrafichnyi dovidnyk*, 1, p. 9.

Надійшла до редакції 12 лютого 2021 року

ЗА РУБЕЖЕМ



УДК 017.1-028.27(71):[016:94(477)]:025.5](045)

DOI: 10.36273/2076-9555.2021.2(295).45-52

Світлана Галицька,

науковий співробітник

Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського,

e-mail: galizkaya@nbuv.gov.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7902-8580>

Наталія Орешина,

молодий науковий співробітник

Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського,

e-mail: n.oreshina@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0432-5166>

Тетяна Устинова,

молодий науковий співробітник

Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського,

e-mail: ustynova@nbuv.gov.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6551-8335>

Колекції Бібліотеки та архівів Канади як джерельна база наукових досліджень історії України

У статті розглянуто колекції Бібліотеки та архівів Канади, що охоплюють матеріали історико-культурної спадщини країни. Проаналізовано досвід Бібліотеки та архівів Канади зі структурування й організації інформаційних ресурсів українознавчої тематики та пошукові можливості електронного каталогу. З'ясовано, що впорядковані інформаційні масиви тематичної спрямованості утворюють джерельну базу для наукових досліджень різних дисциплін.

зокрема українознавчих. Розглянуто колекції та бази даних, що містять інформаційні ресурси з української культури та історії, у тому числі унікальні архівні документи з історії імміграції українців до Канади. Зазначено, що надання доступу до баз даних різної тематичної спрямованості дає користувачеві змогу обмежити пошук певною галуззю. Наголошено, що Бібліотека та архіви Канади відіграють важливу роль у збереженні української історико-культурної спадщини й поширенні знань про Україну. З'ясовано, що надання комплексу навігаційних і пошукових засобів для забезпечення доступу до історико-культурної спадщини та наукового надбання, використання спеціальних тематичних колекцій і баз даних у дослідницькій діяльності й навчальному процесі, а також репрезентація їх на вебсайті бібліотеки значно підвищують роль установи й ефективність роботи науковців. Наголошено, що доцільним і корисним для наукових бібліотек є вивчення досвіду книгозбірень світу щодо структурування та організації інформаційних ресурсів національної тематики.

Ключові слова: українознавство; українська історико-культурна спадщина; тематичні колекції; бази даних; тематичний пошук

Постановка проблеми. Одним із пріоритетних напрямів роботи національних бібліотек, бібліотек наукових установ і навчальних закладів є організація тематичного доступу до інформаційних джерел, зокрема до інформаційних ресурсів національної тематики. Впорядкування історико-документальної спадщини країни та репрезентація структурованих колекцій і баз даних (БД) на сайтах бібліотек створюють умови для багатоаспектного використання цінних джерел інформації в дослідницькому й навчальному процесах. Відповідно, **актуальність** статті зумовлена потребою інформаційного забезпечення наукових досліджень і освіти з питань історії, розвитку та культури держав, народознавства й етнографії, літературознавства, що потребує вивчення досвіду наукових бібліотек із застосування сучасних методів раціональної організації інформаційних ресурсів національної тематики, формування спеціальних колекцій та репрезентації їх на вебсайтах.

На електронних ресурсах наукових бібліотек країн світу наявні бази даних і колекції, створені з метою структурування значних масивів інформації національної тематики та надання вільного доступу до історико-культурної спадщини як науковцям, так і широким верствам населення, зацікавленим у вивченні різноманітних аспектів історичного розвитку країни. Кожна бібліотека застосовує власні форми й методи групування матеріалів за певними ознаками, має особливості вибору пріоритетної тематики для створення спеціальних колекцій і репрезентації інформаційних ресурсів для доступу користувачів. Для поглибленого наукового дослідження варто використовувати можливості інформаційно-пошукових систем різних бібліотек.

Що стосується досліджень з українознавства, доступ до корисних та унікальних матеріалів надають бібліотеки наукових установ і навчальних закладів Канади, зокрема Бібліотека та архіви Канади (БАК) (Library and Archives Canada, LAC). Це федеральний державний департамент Канади, який збирає, впорядковує та зберігає історико-документальну спадщину країни, забезпечує доступ до великих інформаційних масивів, насамперед до ретельно зібраних і систематизованих ресурсів з історії, культури та політики Канади [1].

Мета статті — на прикладі Бібліотеки та архівів Канади проаналізувати досвід наукових бібліотек зі структурування й організації інформаційних ресурсів українознавчої тематики.

Для досягнення мети виконано такі **завдання**: проаналізовано пошукові можливості електронних каталогів, розглянуто спеціальні бази даних і проєкти, котрі бібліотеки реалізують для вивчення українознавчих дисциплін.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій свідчить про важливість проблеми організації та вдосконалення тематичного доступу до інформаційних джерел, зокрема до ресурсів національної тематики. Варто зазначити, що в Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського (НБУВ) фахівці відділу інформаційно-комунікаційних технологій розробили інтегрований національний електронний інформаційний ресурс — бібліотеку "Україніка". Застосована під час її створення "системна технологія формування електронних колекцій створює нові можливості для дослідження історико-культурної спадщини в електронному середовищі" [5, с. 333].

"Україніка" містить предметну рубрику "Канада" (категорія "Держави"), формування якої викликано "необхідністю організації та представлення документів, у яких ідеться про українську діаспору Канади, взаємини Канади та України як двох суверенних держав", а також потребою тематичної організації видань української діаспори в Канаді [8, с. 223]. Зокрема, рубрика ознайомлює користувачів із державними та політичними діячами, дає змогу перейти до перегляду повних текстів їхніх праць і матеріалів про них. Завдяки тому, що одним "з аспектів ефективного тематичного представлення документів в електронній бібліотеці "Україніка" НБУВ є встановлення обґрунтованих змістових зв'язків між різними предметними рубриками" [8, с. 221], користувач дістав можливість переходити за посиланнями до пов'язаних рубрик і персоналій, а також до довідкових ресурсів, котрі надають додаткові відомості щодо життя й діяльності певної видатної особи. Отже, електронна бібліотека "Україніка" забезпечує "користувачів не лише документальними джерелами, а й усім інформаційним контекстом, який їх супроводжує, що особливо важливо для проведення наукових досліджень" [8, с. 222]. Приклад бібліотеки наочно демонструє "важливість формату колекцій як альтернативного інструменту тематичної організації гуманітарних даних — зручність в оперуванні інформацією, потенціал до комбінування матеріалу разом з різними темами, спрощення користувацького пошуку та можливість актуалізації важливої проблематики" [5, с. 334].

Проблему організації тематичного доступу до інформаційних ресурсів національної тематики для забезпечення потреб користувачів вивчали провідні фахівці НБУВ К. Лобузін [6; 7; 8], І. Лобузін [4; 5], Л. Коновал, І. Перенесієнко [10], Н. Самохіна.

Основними напрямками досліджень є вдосконалення структури та компонентів лінгвістичного забезпечення інформаційно-пошукових систем бібліотек, оптимізація методів і засобів інтелектуального пошуку, актуалізація параметрів та функцій пошукових засобів, застосування інноваційних бібліотечних технологій для надання доступу до інформаційних ресурсів національної тематики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Бібліотека та архіви Канади 2004 р. поєднали фонди колишньої Національної бібліотеки Канади й Національного архіву Канади. Як зазначено на сайті установи, метою її діяльності є збереження документальної спадщини Канади для майбутніх поколінь, надання ефективного доступу до знань, пропагування демократичного суспільства та сприяння культурному, соціальному й економічному розвитку держави, а також співпраці серед громад, які беруть участь у набутті, збереженні та поширенні знань [13].

Колекція Бібліотеки та архівів Канади, зібрана за останні 140 років, — це документальна спадщина, що охоплює історію держави та містить матеріали в різноманітних форматах з усього світу: майже 20 млн книг, виданих різними мовами (рідкісні фоліанти, класичні й сучасні художні твори), текстові записи, архітектурні креслення, плани та карти (окремі з них — XVI ст.), фотографічні зображення, понад 90 тис. фільмів (серед них — німі кінокартини 1897 р.), аудіо- й відеозаписи та інші дані, у тому числі цифрові. Варто зазначити, що електронні колекції "становлять принципово нову форму існування бібліотеки, є інформаційно-пошуковою системою, яка підтримує колекції електронних об'єктів, а також засоби для організації, зберігання та доступу до ресурсів, що містяться у цих колекціях" [11, с. 225]. Значна за обсягом колекція канадської літератури також охоплює переклади творів іншими мовами, велику кількість примірників канадської дитячої літератури та оригінальні ілюстрації книжок для дітей [14].

Нині канадські українці утворюють найбільшу слов'янську діаспору на території мультикультурної держави (майже 1,4 млн осіб) [12]. Українська громада Канади є другою у світі групою етнічних українців, яка мешкає поза межами Батьківщини (після української громади Росії), окрім того, за час проживання "у Країні кленового листка українці стали важливою складовою частиною її багатонаціонального суспільства, внесли вагомий внесок у соціально-економічний та суспільно-політичний розвиток" [9, с. 428].

В установах Канади акумульовано великий обсяг архівних і опублікованих документальних матеріалів, що стосуються канадських українців, зокрема науко-

вих праць, написаних істориками, політологами, соціологами як українського, так і неукраїнського походження [9, с. 428]. Тому не випадково одним із пріоритетних напрямів діяльності Бібліотеки та архівів Канади є надання користувачам матеріалів для дослідження історії, суспільного життя, культури, духовності багатьох поколінь етнічних українців — невіддільної частини загальноканадського багатонаціонального населення. Важливим завданням Бібліотеки та архівів Канади є створення електронних бібліотечних колекцій для інформаційного забезпечення дослідницьких процесів, оцифрування історико-культурних і наукових бібліотечних інформаційних ресурсів для реалізації доступу до створеного інформаційного масиву, забезпечення підтримки певних видів діяльності [4, с. 8].

Спробуймо знайти документи української тематики в електронних каталогах, до яких надає доступ установа. На її сайті розглянемо бази даних (Databases), що містять архівні колекції (державні й приватні матеріали), аудіо- та відеоресурси, урядові документи, що стосуються корінних народів, бібліотечні колекції і ресурси, звіти про імміграцію й громадянство, документи українських громадських, релігійних та інших товариств і організацій тощо [13]. До категорії "Бібліотечні колекції та ресурси" належать каталог Бібліотеки та архівів Канади *Aurora*, каталог для інших бібліотек Канади *Voilà*, колекція канадських каталогів (до 1901 р.) та інші бази даних.

Розширений пошук у каталозі *Aurora* дає змогу використовувати як пошукові елементи ключові слова, автора, назву, мову, місце публікації та інші ознаки документа. Отримані переліки бібліографічних описів можна обмежити за допомогою системи фільтрів: за типом видання, автором, роками видання (для кожної категорії зазначено кількість наявних документів). Наприклад, за ключовими словами "Ukraine", "history" знаходимо перелік бібліографічних записів, котрий обмежуємо за видом видання (друкована книга), мовою (англійська), роками видання (останні п'ять років). За пошуком здобуваємо 57 результатів, серед яких, наприклад, книга "Політика влади в Київській Русі: Володимир Мономах та його династія, 1054—1246" М. Дімніка — дослідження історії політики Київської Русі та її князівських династій (фото 1).

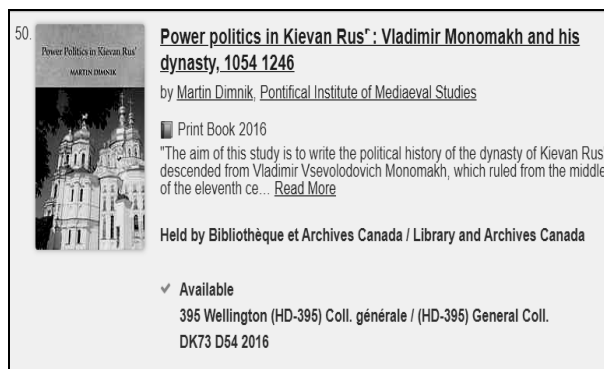


Фото 1. Бібліографічний запис видання

У категорії "Імміграційні записи" ("Immigration Records") Бібліотека та архіви Канади пропонують кілька баз даних, що стосуються імміграції до країни: "Щоденники та путівники іммігрантів", "Канадський досвід іммігрантів", "Іммігранти на карантинній станції Гроссель, 1832—1937 рр.", "Іммігранти до 1865 р.", "Іммігранти з Китаю, 1885—1949 рр.", "Переселенці з Російської імперії, 1898—1922 рр." та інші. Надзвичайно цікавою є база даних "Українські іммігранти, 1891—1930 рр." ("Ukrainian Immigrants, 1891—1930"), яка належить до серії "Звіти про імміграцію та громадянство" й забезпечує доступ до посилань на українських іммігрантів, які прибули до Канади у 1891—1930 рр., на основі таких джерел:

— списки пасажирів, що зберігаються в бібліотеках та архівах Канади (канадські порти: Галіфакс, Монреаль, Квебек, Сент-Джон; американські порти: Нью-Йорк і Портленд);

— примітки про ранніх українських переселенців і піонерські сім'ї в Канаді, що їх зібрав історик, журналіст і державний службовець, доктор В. Дж. Кайє-Кисилівський (Kaye-Kysilewskij Vladimir Julian, 1896—1976 рр.), за період 1895—1900 рр.;

— Словник українсько-канадської біографії: Поселенці-піонери Манітоби, 1891—1900 рр.;

— Словник українсько-канадської біографії селян-піонерів Альберти, 1891—1900 рр.

Імена українських іммігрантів з усією відомою інформацією про них (з відповідними індексами, наданими кожній людині) вніс до бази В. Заячківський (Walter Zayachkowski, 1930—2012 рр.). У своєму покажчику він також подав окремі варіанти імен і прізвищ на підґрунті знання українських імен і ретельної дослідної роботи з різними джерелами інформації. Пошук у базі даних можна здійснити за такими критеріями:

Ключове слово (Keyword)

Прізвище (Surname)

Назва(и) (Given Name(s))

Корабель (Ship)

Рік імміграції (Year of Immigration)

У полі "ключове слово" можна зазначити професію, національність тощо. Спробуймо здійснити пошук за прізвищем письменника, ініціатора масової міграції українців до Канади та популяризатора еміграції з Галичини і Буковини до Канади наприкінці 1890-х рр. Й. Олесків (Іосифь Олескѡвъ, 1860—1903 рр.) [3]. У відповідне поле можна вносити лише початкові літери прізвища і символ "*": oles*.

Результат запиту — перелік іммігрантів із зазначенням прізвища, імені та року імміграції, а також номери, за яким можна здобути відомості про певну людину (фото 2). Натисканням на підкреслений номер переходимо до сторінки з додатковою інформацією, що може містити, за наявності, такі відомості: прізвище, вік, корабель, рік імміграції, порт і дата відправлення/прибуття, місце призначення, сімейний стан, здатність читати й писати, професія, національ-

ність, етнічна група, релігія, номери сторінки, книги, файла тощо. Номер МІКАН стосується архівного опису. Запис Й. Олесківа:

Item: I. Olesky (13089)

Given Name(s): I.

Surname: Olesky

Year of Immigration: 1896

Page Number: 23

Book Number: 1

Volume Number: 25

Reference: MG31 D69, Vladimir Julian Kaye fonds


MIKAN: 131608

Results: Immigrants from Ukraine (1890-1930)

Search term(s)					
7 result(s) found for "oles*"					
Item Number	Surname	Given Name(s)	Age	Ship	Year of Immigration
13085	Oleskow	Martin			1898
13086	Oleskow	Prof.			1895
13087	Oleskow	Theodor			1899
13088	Oleskow	Waldimir			1896
13089	Olesky	I.			1896
13090	Oleszczak	Peter			1896
13091	Oleszczuk	Franz			1898

Фото 2. Результати пошуку за прізвищем

Відомості щодо Й. Олесківа містяться в документі "Рукописи та дослідницькі записки" ("Manuscripts and Research Notes") за 1889—1976 рр. із фонду українського письменника, професора Оттавського університету В. Кайє-Кисилівського, в якому зібрано текстові, графічні та музичні матеріали. Також фонд містить друковану книгу В. Кайє-Кисилівського "Візит доктора Йосипа Олесківа до Канади, серпень — жовтень 1895 р." (фото 3).

4.  **Dr. Joseph Oleskow's visit to Canada, August - October, 1895**
by Vladimir J. Kaye
 Print Book 1962?

Held by Bibliothèque et Archives Canada / Library and Archives Canada

✓ Available
IEC/CSF (HD-IEC) Coll. de préservation / (HD-CSF)
Preservation Coll.
JV7285 U4 K39 1962 fol.

Фото 3. Бібліографічний запис книги В. Кайє-Кисилівського

Зі сторінки бази даних "Українські іммігранти, 1891—1930 рр." можна перейти до інших ресурсів: "Історія імміграції: етнічні та культурні групи: українська", "Імміграційні записи (списки пасажирів, записи на кордоні)", "Тематичні путівники — інтернаційні табори в Канаді під час Першої та Другої світових воєн", фонд В. Кайє-Кисилівського.

Зокрема, фонд В. Кайє-Кисилівського містить серії документів, конспекти, картотеки, чернетки рукописів

та інші матеріали про етнокультурні групи, ранні поселення в Канаді, українських переселенців-піонерів та їхні сім'ї, участь українців у першій та другій світових війнах, мікрофільми (переліки сіл, селищ, міст і районів Галичини, Буковини близько 1911 р. із назвами поштових відділень, залізничних станцій, судових та муніципальних округів й інші документи), фотоматеріали тощо. Ресурс має чітко організовану, розгалужену структуру та охоплює 25 розділів, серед яких, наприклад:

— *Етнічна преса та публікації*. Серія містить статті, замітки, статистичні відомості, переліки етнічних видань Канади;

— *Особисті та сімейні документи (1903—1976 рр.)*. Серія містить документи з сімейної історії та генеалогії, особисті документи, дипломи, сертифікати, нагороди, листи, щоденники лондонських років (1931—1940 рр.) та особисті щоденники (1941—1961 рр.);

— *Українські етнокультурні організації, церкви та преса (1928—1976 рр.)*. Серія містить періодичні видання, замітки, звіти, листи та інші документи відповідної тематики;

— *Український Канадський Комітет*. Серія містить листи, доповіді, резюме, циркуляри, резолюції, заяви та інші матеріали, що стосуються діяльності Українського канадського комітету;

— *Історичні записки про групи та окремих осіб*. Серія містить біографічні записки, некрологи, листи, статті, картотеки й інші матеріали, що стосуються етнокультурних груп та окремих людей;

— *Дослідницький матеріал про українських переселенців-піонерів*. Серія містить нотатки, спогади, копії офіційних доповідей і документів та інших матеріалів, котрі стосуються досліджень доктора В. Кайє-Кисилівського щодо українських переселенців-піонерів.

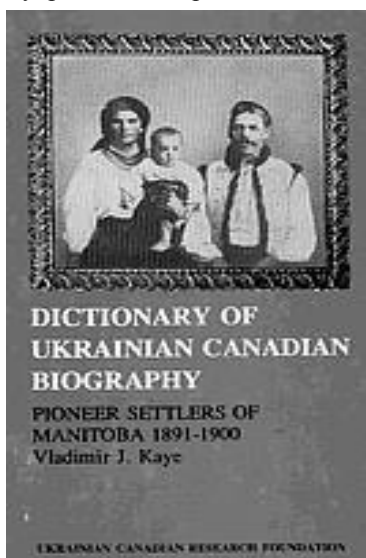


Фото 4. Словник українсько-канадської біографії

Значну частину матеріалів фонду В. Кайє-Кисилівського опубліковано у довіднику "Словник українсько-канадської біографії, піонерські поселенці з Манітоби, 1891—1900 рр.", випущеному 1975 р. у

Торонто Українським канадським науково-дослідним фондом (фото 4). Як зазначено у передмові, у цьому виданні В. Кайє-Кисилівський остаточно завершує упорядкування відомостей про українських поселенців (народження, дата міграції, поселення, шлюб, діти тощо) — величезну, надзвичайної складності працю, що, безумовно, слугуватиме цінним джерелом для майбутніх досліджень [15].

Серія *"Історія імміграції: етнічні та культурні групи: українська"* дає змогу докладніше ознайомитися з історією українських іммігрантів у Канаді та відповідними джерелами інформації, доступними у фондах бібліотеки. Серія пропонує:

— *Дослідження в Бібліотеці та архівах Канади* за такими базами даних: "Українські іммігранти, 1891—1930 рр.", "Канадська асоціація молоді України, 1926—1969 рр.", "Імміграційна філія, Центральні реєстраційні записи" та іншими серіями записів;

— *Дослідження в інших установах* за такими напрямками (понад 20 посилань до баз даних): "Інтернет-енциклопедія України", "Мультикультурна Канада: українська колекція", "Українська православна церква Канади", "Український генеалогічний форум", "Українсько-канадський науково-дослідний та документаційний центр" тощо;

— *Дослідження в опублікованих джерелах*. Для їх здійснення запропоновано алфавітний перелік спеціальної допоміжної літератури: "Класифікований словник слов'янських прізвищ, які змінюються у Канаді" Р. Б. Клімаша, "Словник українських канадських біографічних поселенців — піонерів Альберти 1891—1900 рр." за редакцією В. Кайє-Кисилівського, "Словник українських прізвищ у Канаді" Ф. Богдана, "Спогади про життя перших українських поселенців у Канаді" В. А. Цумера та інші;

— *Віртуальні виставки*, що також допоможуть у дослідженнях, наприклад, "Переїжджаючи сюди, залишаючись тут. Канадський досвід іммігрантів".

Щодо дослідження в інших установах, корисним є доступ до "Інтернет-енциклопедії України" (Internet Encyclopedia of Ukraine) — джерела інформації англійською мовою про Україну, її історію, народ, географію, суспільство, економіку, культуру (фото 5).

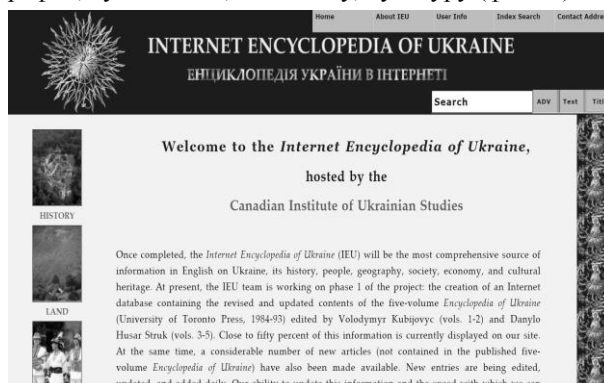


Фото 5. Інтернет-енциклопедія України

Сьогодні формується інтернет-база даних, що охоплює оновлений вміст п'ятитомної "Енциклопедії

України" (Університет Торонто Прес, 1984—1993 рр.) за редакцією В. Кубійовича (1—2-й томи) та Д. Гузара-Струка (3—5-й томи). Приблизно 45% цієї інформації вже є на сайті. Додатково оприлюднено значну кількість нових статей. "Інтернет-енциклопедію України" щодня редагують, оновлюють та доповнюють. Її основні розділи: історія країни, народ, культура, мистецтво, література. Кожний із них містить значний, ґрунтовно розроблений та впорядкований перелік рубрик, наприклад, розділ "Література" має 20 рубрик, серед яких: "Іван Котляревський та витоки сучасної української літератури", "Тарас Шевченко, Пантелеймон Куліш та український романтизм", "Український літературний авангард 1910-х — 1920-х років", "Українські письменники-модерністи кінця XIX — початку XX століття" та інші. Зокрема, рубрика "Українські письменники-модерністи кінця XIX — початку XX століття" містить відомості щодо модернізму в українській літературі, що наприкінці XIX ст. змінив панівний реалістичний стиль, а також статті про письменників (Леся Українка, М. Коцюбинський, В. Винниченко, О. Кобилянська (фото 6) тощо) з переліком джерел інформації.

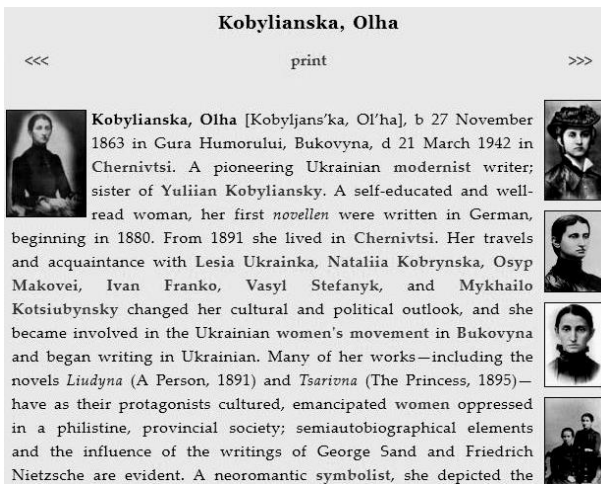


Фото 6. Сторінка О. Кобилянської в "Інтернет-енциклопедії України"

Український фольклорний архів Богдана Медвідського ("The Bohdan Medwidsky Ukrainian Folklore Archives") — найбільше північноамериканське зібрання матеріалів українського та канадсько-українського фольклору. Архів надає доступ до сотні колекцій, серед яких великий масив документів із дослідження української етнічної культури (пісень, казок, приказок, звичаїв, матеріальної культури, народного мистецтва тощо), етнографічні збірники, колекції листів, музичних партитур та інші.

Корисним є також проєкт "**Канадська спадщина України**" ("Sustainable Ukrainian Canadian Heritage Project") — науково-дослідна та освітня програма Фольклорного центру Куле при Університеті Альберти, діяльність якого спрямовано на вивчення українського фольклору, підвищення рівня обізнаності

про важливість культурної та історичної спадщини українських канадців, створення підґрунтя для співпраці академічних, науково-дослідних установ і громадських організацій у дослідженні історії українців у Канаді та надання допомоги українським канадським бібліотекам та організаціям у збереженні та забезпеченні доступу до їхніх інформаційних масивів. Зокрема, на сторінці проєкту демонструються книги (з докладними анотаціями), видані Фольклорним центром Куле, публікації викладачів та аспірантів університету, поміж яких: "Міграції: від Західної України до Західної Канади" (фото 7), "Слов'янський фольклор: Підручник", "Український танець: від села до сцени", "Українські весілля: каталог експонатів" та інші.

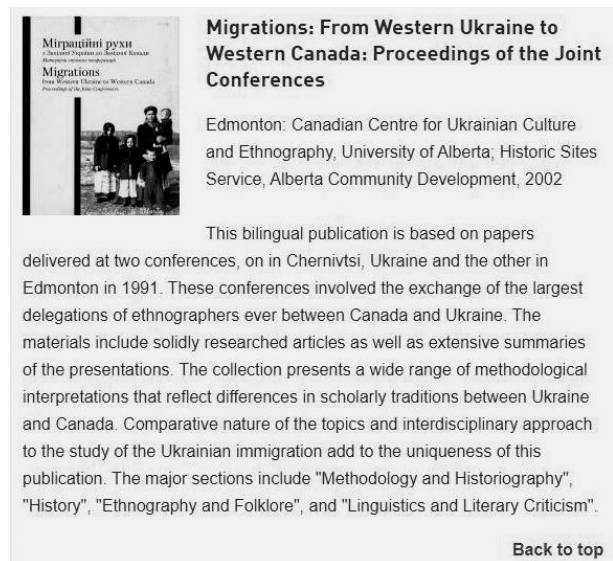


Фото 7. Запис книги "Міграції: від Західної України до Західної Канади"

Висновки. Бібліотека та архіви Канади відіграють важливу роль у збереженні української історико-культурної спадщини та поширенні знань про Україну та українство в Канаді, надають вільний широкий доступ до своїх колекцій, що охоплюють значні інформаційні ресурси, для наукових досліджень, зокрема історії української імміграції та етнокультурної групи, перших українських поселень, різноманітних аспектів життя наших громад у Канаді: зібрані "документи і матеріали... спогади українських першопрохідців у Канаді, є неоціненним джерелом для дослідження проблематики української етнічної групи країни" [9, с. 434].

Ретельно впорядковані колекції установи, що містять, зокрема, велику кількість унікальних, дбайливо зібраних і структурованих архівних матеріалів — пам'яток життя українського народу, у тому числі поза межами власної країни, є комплексною джерельною базою українознавства й ефективним засобом здобуття знань з української культури та історії. Бібліотечні колекції української тематики є надзвичайно важливими "у представленні національної культурної спадщини, підтриманні національної самобутності та ідентичності" [10, с. 12].

Бібліотека та архіви Канади відіграють важливу у роль у збереженні історичної пам'яті українського народу, популяризації його історико-культурної спадщини, висвітленні політичного, економічного, суспільного життя сучасної України та української спільноти у західному світі. Своєю діяльністю вони "не тільки поширюють знання про Україну, її історію і культуру у світі, але й піднімають україніку на новий науковий рівень" [2, с. 167], а співпраця з іншими бібліотеками та установами уможливило доступ до матеріалів не тільки власних фондів, а й інших інформаційних систем.

Аналіз досвіду Бібліотеки та архівів Канади з організації інформаційних ресурсів, безумовно, є корисним для вітчизняних наукових бібліотек, котрі мають забезпечувати інформаційну підтримку науково-дослідної діяльності з питань українознавства, що потребує пошуку раціональної моделі структурування документних ресурсів українознавчої тематики, створення сучасних засобів доступу до баз даних різної тематичної спрямованості, формування комплексної джерельної бази українознавства та спеціальних колекцій, а також репрезентації історико-культурної спадщини країни на вебсайтах бібліотек.

Список використаних літератури та джерел

1. *Бібліотека та архів Канади*. — Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Бібліотека_та_архів_Канади. — Назва з екрана (дата звернення: 18.10.20).
2. *Заворотна Н.* Розвиток україністики в університеті Торонто та в наукових бібліотеках університету за останнє десятиріччя / Н. Заворотна // *Наукові записки. Історичні науки. Національний Університет "Острозька академія"*. — Острог, 2008. — Вип. 11. — С. 160—170.
3. *Йосип Олеськів*. — Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Йосип_Олеськів. — Назва з екрана (дата звернення: 19.10.20).
4. *Лобузін І. В.* Технологія забезпечення життєвого циклу цифрових ресурсів наукової бібліотеки / І. В. Лобузін // *Научные и технические библиотеки*. — 2015. — № 9. — С. 3—10. — Режим доступу: <http://www.gpntb.ru/ntb/ntb/2015/9/>. — Назва з екрана (дата звернення: 14.12.20).
5. *Лобузін І. В.* Електронні колекції україніки у вебсередовищі: організація та технологія формування ресурсів рукописних та книжкових джерел у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського / І. В. Лобузін, І. П. Перенесієнко // *Рукописна та книжкова спадщина України*. — 2020. — Вип. 25. — С. 324—336. — Режим доступу: http://rksu.nbuv.gov.ua/doc/rks_2020_25_23. — Назва з екрана (дата звернення: 10.12.20).
6. *Лобузін К. В.* Технології організації знанневих ресурсів у бібліотечно-інформаційній діяльності / К. В. Лобузін. — Київ, 2012. — 375 с.
7. *Лобузін К. В.* Тематичний пошук в електронних каталогах національних бібліотек / К. В. Лобузін, С. В. Галицька // *Бібліотечний вісник*. — 2019. — № 1. — С. 12—18.
8. *Лобузін К.* Система організації тематичних зв'язків предметно-довідкового апарату електронної бібліотеки "Україніка" / К. Лобузін, І. Перенесієнко, О. Вошенко // *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. — 2019. — Вип. 55. — С. 220—230.
9. *Макар В.* Канадські архівні фонди і книжкові публікації про інтеграцію українців до багатонаціонального суспільства Канади / В. Макар // *Наукові записки. Історичні науки. Національний Університет "Острозька академія"*. — Острог, 2007. — Вип. 9. — С. 428—436.
10. *Перенесієнко І. П.* Організація тематичного доступу до електронних колекцій / І. П. Перенесієнко. — Київ, 2018. — 21 с.
11. *Семантичні технології у науковій бібліотеці* / [Лобузін К. В. та ін.]. — Київ : НАН України, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, 2019. — 312 с.
12. *Сьогодні — день створення Конгресу Українців Канади*. — Режим доступу: <https://www.ukrinform.com/rubric-diaspora/2813412-sogodni-den-stvorennia-kongresu-ukrainciv-kanadi.html>. — Назва з екрана (дата звернення: 10.12.20).
13. *Library and Archives Canada (LAC)*. — Mode of access: <https://www.bac-lac.gc.ca/eng/Pages/home.aspx>. — Title from the screen (Accessed: 12.10.20).
14. *Library and Archives Canada. Collection Search*. — Mode of access: <https://www.bac-lac.gc.ca/eng/collectionsearch/Pages/collectionsearch.aspx>. — Title from the screen (Accessed: 20.12.20).
15. *Ukrainian Pioneer Settlers of Alberta 1891—1900* — *Diasporiana*. — Mode of access: <http://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/14179/file.pdf>. — Title from the screen (Accessed: 17.11.20).

Svitlana Halytska, Nataliia Orieshyna, Tetyana Ustinova Collections of the Library and Archives of Canada as a source base for scientific research on the history of Ukraine

The article examines the collections of the Library and Archives of Canada, which cover the materials of the historical and documentary heritage of the country. The experience of the Library and Archives of Canada in structuring and organizing information resources on Ukrainian studies and search capabilities of the electronic catalog was analyzed. It was found that organized information arrays of thematic orientation form the source base for research in various disciplines, including Ukrainian studies. Collections and databases containing information resources on Ukrainian culture and history, including unique archival documents on the history of Ukrainian immigration to Canada, are considered. It is noted that providing access to databases of different thematic orientation allows the user to limit the search to a particular industry. It is emphasized that the Library and

Archives of Canada play an important role in preserving Ukraine's historical and cultural heritage and disseminating knowledge about Ukraine. It was found that the provision of a set of navigation and search tools to ensure access to historical and cultural heritage and scientific heritage, the use of special thematic collections and databases in research and teaching and presenting them on the library website increases the role of the library and significantly increases efficiency of scientists' work. It is emphasized that it is expedient and useful for scientific libraries to study the experience of libraries in the world in structuring and organizing information resources on national issues.

Keywords: *Ukrainian studies; Ukrainian historical and cultural heritage; thematic collections; databases; thematic search*

References

1. *Biblioteka ta arkhiv Kanady* [Library and Archives of Canada]. Available at: https://uk.wikipedia.org/wiki/Бібліотека_та_архів_Канади. [In Ukrainian]. [Accessed 18.10.2020].
2. Zavorotna N. (2008). Rozvytok ukrajinistyky v universyteti Toronto ta v naukovykh bibliotekakh universytetu za ostannye desyatyrychchya [Development of Ukrainian Studies at the University of Toronto and in the University's Research Libraries over the Last Decade]. *Proceedings. Historical sciences. Ostroh Academy National University*. Ostroh, 11, 160—170. [In Ukrainian].
3. *Yosyp Oles'kiv* [Joseph Oleskiv]. Available at: https://uk.wikipedia.org/wiki/Йосип_Олеськів. [In Ukrainian]. [Accessed 19.10.2020].
4. Lobuzin I. V. (2015). Tekhnologiya obespecheniya zhiznennogo tsikla tsifrovyykh resursov nauchnoy biblioteki [Technology for ensuring the life cycle of digital resources of a scientific library]. *Scientific and technical libraries*, 9, 3—10. [In Russian]. Available at: <http://www.gpntb.ru/ntb/ntb/2015/9/>. [Accessed 14.12.2020].
5. Lobuzin I. V. & Perenesienko I. P. (2020). Elektronni kolektsiyi ukrajiniky u vebseredovnyshchi: orhanizatsiya ta tekhnolohiya formuvannya resursiv rukopysnykh ta knyzhkovykh dzherel u Natsional'niy bibliotetsi Ukrayiny imeni V. I. Vernads'koho [Electronic collections of Ukrainians in the web environment: organization and technology of formation of resources of manuscript and book sources in the National Library of Ukraine named after V. I. Vernadsky]. *Manuscript and book heritage of Ukraine*, 25, 324—336. [In Ukrainian]. Available at: http://rksu.nbu.gov.ua/doc/rks_2020_25_23. [Accessed 10.12.2020].
6. Lobuzina K. V. (2012). Tekhnologii organizatsii znannyevykh resursiv u bibliotечно-informatsionniy dialnosti [Technologies of organizing knowledge resources in library and information activities]. Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
7. Lobuzina K. V. & Halytska S. V. (2019). Tematichnij poshuk v elektronnykh katalogah nacionalnih bibliotek [Thematic search in electronic catalogs of national libraries]. *Biblioteknyi Visnyk*, 1, 12—18. [In Ukrainian].
8. Lobuzina K., Perenesienko I. & Voshchenko O. (2019). The system of organization of thematic relations of the subject-reference apparatus of the electronic library "Ukrainika" [Specification of Thematic Communications between Subject Rubrics of the Electronic Library "Ukrainika"]. *Scientific works of the National Library of Ukraine named after VI Vernadsky*, 55, 220—230. [In Ukrainian].
9. Makar V. (2007). Kanads'ki arkhivni fondy i knyzhkovi publikatsiyi pro intehratsiyu ukraintyv do bahatonatsional'noho suspil'stva Kanady [Canadian archives and book publications on the integration of Ukrainians into the multinational society of Canada]. *Proceedings. Historical sciences. Ostroh Academy National University*. Ostroh, 9, 428—436. [In Ukrainian].
10. Perenesienko I. P. (2018). Orhanizatsiya tematychnoho dostupu do elektronnykh kolektsiy [Organization of thematic access to electronic collections]. Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
11. *Semantychni tekhnolohiyi u naukoviy bibliotetsi*. (2019). [Semantic technologies in the scientific library]. Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
12. *S'ohodni — den' stvorennya Konhresu Ukrayintyv Kanady*. [Today is the day of the Congress of Ukrainians of Canada]. Available at: <https://www.ukrinform.com/rubric-diaspora/2813412-sogodni-den-stvorennya-kongresu-ukraintyv-kanady.html>. [Accessed 10.12.2020].
13. *Library and Archives Canada (LAC)*. Available at: <https://www.bac-lac.gc.ca/eng/Pages/home.aspx>. [In English]. [Accessed 12.10.2020].
14. *Library and Archives Canada. Collection Search*. Available at: <https://www.bac-lac.gc.ca/eng/collectionsearch/Pages/collectionsearch.aspx> [In English]. [Accessed 20.12.2020].
15. *Ukrainian Pioneer Settlers of Alberta 1891—1900 — Diasporiana*. Available at: <http://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/14179/file.pdf> [In English]. [Accessed 17.11.2020].

Надійшла до редакції 15 лютого 2021 року

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 21783-11683ПР від 31.12.2015.

Формат 60x84¹/₈. Ум. друк. арк. 6,05. Тираж 132 пр. Зам. 13.

Журнал надруковано на обладнанні Книжкової палати України

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1954 від 24.09.2004.

До уваги читачів: електронний варіант журналу "Вісник Книжкової палати" ISSN 2076-9555 (онлайн-версія) розміщено на сайті Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського в розділі "Наукова періодика України":

http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/VKP/index.html